

המשבר בתיירות - הזדמנות היסטורית לכלכלה המקומית המקיימת בתיירות הפנים

ענף התיירות העולמי עובר טלטלה קשה, ההולמת את התיאוריה הכלכלית "ברבור שחור", שפיתח הכלכלן פרופסור נאסים ניקולאס טאלב.¹ למרות שהיו שהזירו בעבר מפני התפרצות פנדמיה עולמית בדמות וירוס קטלני, הרי שמשבר הקורונה התרגש על העולם מבלי שאיש התכוון לקראתו. בעת הזו, כבר ברור כי ענף התיירות ותרבות הפנאי, הינם בין הנפגעים האנושים ביותר ממשבר זה. הפסדי ענף התיירות העולמי בשנת 2020, נאמדים בכ- 80% מההכנסות להן ציפו.

סקרים ומחקרים רבים, שנערכו ברחבי העולם מאז פרוץ משבר הקורונה, מצביעים על מגמה ברורה. הציבור הרחב מבקש מוצר תיירותי הגייני ובטוח, שיאפשר להם הנאה וחוויה תיירותית מבלי לסכן את עצמם. לפיכך ציינו למעלה ממחצית הנשאלים במרבית הסקרים והמחקרים, כי יעדיפו בזמן הקרוב לטייל ולנפוש במדינותיהם, מבלי שיידרשו לטוס או לחצות גבולות למדינות אחרות. חוויית הטיסה נתפסת בימים אלה כמסורבלת במקרה הטוב, או כמסוכנת לבריאות במקרה הפחות טוב. מגמה חדשה זו, מהווה הזדמנות של ממש לשידוד מערכות מקיף בתחום תיירות הפנים העולמית, ובישראל בפרט.

על פי נתוני הלמ"ס והאוצר, עמדו הכנסות ענף התיירות בשנת 2019 על כמעט 40 מיליארד ₪. כ- 22 מיליארד ₪ מתיירות נכנסת, מול כ- 18 מיליארד מתיירות פנים. המלונות בישראל נהנו ב- 2019 מ- 26 מיליון לינות, שכמחציתן היו לינות תיירים מחו"ל. את המחצית השנייה סיפקה תיירות הפנים (נתונים אלה אינם כוללים את הלינה הכפרית, הצימרים ודירות אירוח פרטיות).

נתונים אלה, של הענף טרם משבר הקורונה, מקבלים חשיבות יתר בעת הזו, כאשר בוחנים את התנהגות ענף התיירות בישראל אל מול נתוני ארגון המדינות המפותחות (OECD). נתוני התיירות שמציג הארגון מעניינים במיוחד, ונראה כי עבור אנשי המקצוע, הם טומנים בחובם פוטנציאל משמעותי לפיתוח תיירות הפנים בישראל בזמן הזה. הכלכלה התיירותית תורמת בממוצע 4.4% לתוצר המקומי הגולמי (תל"ג) במדינות ה-OECD. בישראל נאמדת תרומת התיירות ב- 2.8% בלבד. תיירות הפנים במדינות ה-OECD תורמת בממוצע 75% מהפדיון של ענף התיירות,² בעוד בישראל נמדדת תרומתה להכנסות הענף בכ- 45% בלבד. לשם הבנת הפוטנציאל הגלום בפיתוח תיירות הפנים בישראל כמקור לכלכלה מקומית מקיימת, הבה נביט לדוגמא על ענף התיירות בגרמניה, שקיבלה בשנת 2019 לא פחות מ- 35 מיליון תיירים שנכנסו אליה מחו"ל. למרות מספר מרשים זה, הרי שבסופה של השנה, הסתכמה תרומתה של התיירות הנכנסת לגרמניה בכ- 20%

¹ וזאת למרות שד"ר טאלב עצמו טוען כי משבר הקורונה אינו מהווה 'ברבור שחור' של ממש לתפיסתו, שכן ניתן היה להתכונן אליו, במיוחד לאור העובדה שהוא עצמו חזה אירוע כלכלי שכזה בספרו כבר בשנת 2007.

² OECD TOURISM TRENDS AND POLICIES 2020 <https://www.oecd.org/cfe/tourism/OECD-Tourism-Trends-Policies%202020-Highlights-ENG.pdf>

מסך הכנסות ענף התיירות, אל מול 80% שהכניסו תושבי גרמניה עצמה לענף התיירות המקומי. אם בגרמניה המפותחת והחזקה כלכלית, תיירות הפנים כה משמעותית לכלכלה המקומית, אין כל סיבה שלא נוכל להגדיל את חלקה של תיירות הפנים בישראל בהכנסות הענף כולו.

למרות חלקה המשמעותי למדי של תיירות הפנים בישראל, מפתיע לגלות כי הנתח התקציבי שהוקצה לעידודה בתקציב משרד התיירות בשנת 2019, עמד בסך הכל על שיעור של פחות מאחוז וחצי מסך תקציבו השנתי של המשרד. על מנת להבהיר את המספרים, נציין כי בשנת 2019 עמד תקציב משרד התיירות על סך כ- 1.2 מיליארד ש"ח,³ שמהם הופנו לעידוד תיירות הפנים כ- 15 מיליון ש"ח בלבד.

על פי הנתונים, ניצבת ישראל הרחק מאחורי המקובל במדינות ה-O.E.C.D (בממוצע, 75% מהכנסות התיירות במדינות אלו, מקורן בתיירות פנים) בתחום תיירות הפנים שלה אל מול סך ההכנסות מענף התיירות. נראה כי מונחת לפתחנו הזדמנות גדולה, שהרי בטווח הקצר והבינוני, צפויים ישראלים רבים לוותר על נסיעות לחו"ל, וכפי שראינו בקיץ האחרון, צפויים רבים מהם לגלות מרחבי תיירות חדשים ומרתקים בישראל. אנו מציעים כי בשלה העת לחשיבה אסטרטגית מחודשת בסוגיית פיתוח תיירות הפנים בישראל, שכן שינוי סדרי עדיפות היסטוריים במשרד התיירות עשוי לעודד כלכלה מקומית מקיימת בהיקפים מרשימים. עידוד תיירות הפנים, עשוי לעודד צמיחה כלכלית משמעותית ולהחזיר למעגל העבודה אלפי עובדים חסרי תעסוקה.

אודות כותב המאמר:

ד"ר שחר שילה הינו חוקר תיירות במחלקה לניהול מלונאות ותיירות באוני' בן גוריון, מבעלי חברת הייעוץ והמחקר התיירותית - ר.א.ש. תיירותי, ומנהל את תיירות הר הנגב.

³ <https://www.globes.co.il/news/article.aspx?did=1001309892>